

Helsingin yliopisto - Helsingfors universitet - University of Helsinki ID 2002-1920

Tiedekunta-Fakultet-Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos-Institution-Department Yhteiskuntapolitiikan laitos	
Tekijä-Författare-Author Saurama, Erja			
Työn nimi-Arbetets titel-Title Vastoin vanhempien tahtoa			
Oppiaine-Läroämne-Subject Sosiaalityö			
Työn laji-Arbetets art-Level Väitöskirja		Aika-Datum-Month and year 2003-01-17	Sivumäärä-Sidantal-Number of pages 275
<p>Tiivistelmä-Referat-Abstract</p> <p>Tutkimuksessa kuvataan lastensuojeluinstituution lähihistoriaa. Lastensuojelun ytimessä on kyse suhtautumisesta huostaanottoihin, erityisesti vastoin vanhempien tahtoa tapahtuviin niin sanottuihin pakkohuostaanottoihin. Huostaanottoihin kulminoituu vaikea eettinen ongelma: vanhempien kasvatusoikeuden kumoaminen ja perheen koskemattomuuden loukkaaminen. Tämä on lastensuojelun "kirottu" tehtävä. Lastensuojeluinstituution voidaan sanoa olevan länsimaisen kulttuurin paradoksaalinen keksintö, sillä se kehittyi samanaikaisesti, kun ydinperhe muotoutui ja sulkeutui yksityisyyteen.</p> <p>Tutkimusongelmana on, millainen on perimämme elämän suojelemisen käytännöissä, toisin sanoen millaisia käytäntöjä lastensuojelun historiallisista kerrostumista voidaan löytää? Tutkimuksen tulkintateoreettinen viitekehys nojaa foucault'laiseen tutkimusperinteeseen. Tutkimuksen kohteena on Helsingin lastensuojeluviraston asiakkaina vuosina 1953-1979 olleet lapset, joiden asia tuli jaoston esityslistalle ristiriitatilanteena. Kiistelyä kuvataan sekä diakronisesti että synkronisesti: kuinka se, mikä määriteltiin vastentahtoiseksi, muuttuu ajan kuluessa sekä kuinka jokin tapaus määrittyi juuri vastentahtoiseksi. Kokonaisaineistona on 274 asiakasasiakirjaa eli aktia. Tutkimusaineistoa kertyi 61 tapauksesta, jotka jaettiin viiteen ryhmään edustamaan erilaisia lastensuojelukäytäntöjä. Ryhmissä valittiin aina yksi tapaus tarkemman analyysin kohteeksi. Analyysimenetelmänä on semioottisen sosiologian aktantti- ja modaaliteoreettiset tarkastelut. Niiden ja relevanttien taustateorioiden avulla haettiin ymmärrystä historialliseen sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen.</p> <p>Aineiston käsittely tuotti seuraavan ajallisen ja temaattisen jaottelun: 1) 1950-luvun suurin pakkohuostaanottojen ryhmä oli mielenterveysongelmista kärsivien äitien lasten huostaanotot. Sijoitus- ja laitoshoidon merkitys sekä äitien että lasten joutumista holhouksenalaisiksi. 2) Mukaan on otettu myös niitä tapauksia, joissa lastensuojelijoiden huostaanottoesitys raukesi. Monissa sellaisissa tapauksissa kyse oli kurituksen ja pahoinpitelyn rajankäynnistä. 3) 1960-luvulla lastensuojelun toimintakäytännöt joutuivat kiivaan yhteiskunnallisen keskustelun kohteeksi. Yksittäiset lastensuojelukiistat toimivat pontimena. Huostaanottomäärät laskivat. 4) Naisten alkoholinkäyttö nousi lastensuojeluongelmaksi 1960-luvun loppupuolella. Kun pakkohuostaanottoja ei juurikaan tehty, lasten asema vaikeutui. 5) 1970-luvulle tultaessa vanhempien suostumuksella tapahtuneiden huostaanottojen kotiutuskysymykset nousivat merkittäviksi kiistelykohteiksi. Syntyi historiallinen linja, jossa pakkohuostaanotto antoi jatkuvasti tilaa muille lastensuojelun käytännöille. Sen mahdollisti laajeneva hyvinvointivaltio palvelujärjestelmineen. 1960-luvun kuluessa lastensuojelun diskursiivinen muodostuma, johon sisältyi niin sosiaalityön omia kuin psykiatrian ja juridiikan diskursseja, murtui näiltä kaikilta kolmelta osaltaan. Lastensuojelun omaksuma julkis- ja huolto-oikeudellinen diskurssi joutui antamaan tilaa yksityis- ja perheoikeudellisille käsitteille ja strategioille. Viitteellisestä sitoutumisesta kovaan psykiatriaan siirryttiin pehmeämpään terapeuttiseen ja psykososiaaliseen otteeseen. Mutta kehitys ei ollut täysin lastensuojelijoiden hallinnassa, vaan vaihetta luonnehti anomalia ja vastentahtoisten huostaanottojen loppuminen. Se ontologinen totuus ja epistemologinen varmuus, jotka olivat perustuneet rationaaliseen ja objektiiviseen tietoihanteeseen, olivat kärsineet haaksirikon. 1960-luvun murros oli ennen kaikkea lastensuojelun totuusjärjestelmän ja käytäntöjä koskevan maailmankuvan murrosta.</p>			
Avainsanat-Nyckelord-Keywords lastensuojelu - pakkokeinot huostaanotto - lapsen asema vanhemmuus - kelpoisuus oikeustoimikelpoisuus - äidit asiakirjatutkimus sosiaalihuolto - historia			
Säilytyspaikka-Förvaringsställe-Where deposited			
Muita tietoja-Övriga uppgifter-Additional information Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2002:7. ISSN 1455-724X. ISBN 951-718-990-7			